# OILADA SHAXSLARARO KOMMUNIKATSIYANING TARBIYAVIY SALOHIYATI

**Ilmiy rahbar: Abdullayev Oybek Alisher o‘g‘li**
Chirchiq davlat pedagogika universiteti “Pedagogika” kafedrasi o‘qituvchisi
E-mail:oabdullayev545@gmail.com
**Karimboyeva Zebo Rashid qizi**
**Rajabboyeva Shaydo Umidbek qizi**
Chirchiq Davlat Pedagogika universiteti Pedagogika fakulteti
Pedagogika yo`nalishi 2-bosqich talabalari.

**Annotatsiya:** Mazkur maqolada oilada shaxslararo kommunikatsiyaning tarbiyaviy salohiyati, uning shaxs kamolotiga ta’siri hamda oila muhitida samarali muloqotni shakllantirish omillari tahlil qilinadi. Oila jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti bo‘lib, unda farzandning shaxs sifatida shakllanishi, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy me’yorlar va muomala madaniyatining rivojlanishi yuz beradi. Aynan oiladagi shaxslararo kommunikatsiya – ota-ona va farzandlar, opa-uka hamda boshqa oila a’zolari o‘rtasidagi muloqot jarayoni tarbiya jarayonining muhim vositasi hisoblanadi. Maqolada oilaviy muloqotning ochiqligi, o‘zaro hurmat, ishonch va hamkorlik kabi tamoyillari shaxs tarbiyasida qanday ahamiyat kasb etishi yoritib berilgan.

Tadqiqot davomida shaxslararo kommunikatsiyaning farzandlarning axloqiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishiga ko‘rsatadigan ta’siri ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Shuningdek, oilada sog‘lom kommunikativ muhitni yaratish orqali farzandlarda mustaqil fikrlash, mas’uliyat, empatiya hamda ijtimoiy faollik kabi sifatlarni rivojlantirish mumkinligi asoslab beriladi. Maqolada pedagogik va psixologik yondashuvlar asosida oilaviy muloqotning samaradorligini oshirish usullari ham ko‘rib chiqiladi.

.

**Kalit so`zlar.** Oila, shaxslararo kommunikatsiya, oilaviy muloqot, tarbiyaviy salohiyat, shaxs kamoloti, oila tarbiyasi,ota -ona va farzand munosabati, muloqot madaniyati, ijtimoiylashuv,axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy me’yorlar, kommunikativ ko‘nikmalar, o‘zaro hurmat, ishonch,empatiya, pedagogik ta’sir, psixologik muhit, oilaviy muhit, farzand tarbiyasi , tarbiyaviy jarayon, sog‘lom kommunikatsiya,oila qadriyatlari,oila psixologiyasi, shaxs rivojlanishi.

**Abstract**. This article analyzes the educational potential of interpersonal communication in the family, its impact on personal development, and the factors for the formation of effective communication in the family environment. The family is the most important social institution in society, where the formation of a child as a person, the development of moral values, social norms, and a culture of behavior take place. It is precisely interpersonal communication in the family - the process of communication between parents and children, siblings, and other family members - that is an important tool in the educational process. The article highlights the importance of principles of family communication such as openness, mutual respect, trust, and cooperation in personal education.

The study analyzes the impact of interpersonal communication on the moral, social, and emotional development of children from a scientific and theoretical perspective. It also substantiates the fact that by creating a healthy communicative environment in the family,

children can develop such qualities as independent thinking, responsibility, empathy, and social activity. The article also considers methods for increasing the effectiveness of family communication based on pedagogical and psychological approaches.

.**Keywords:**Family, interpersonal communication, family communication, educational potential, personal development, family upbringing, parent-child relationship, communication culture, socialization, moral values, social norms, communication skills, mutual respect, trust, empathy, pedagogical influence, psychological environment, family environment, child upbringing, educational process, healthy communication, family values, family psychology, personal development.

**Аннотация**:В данной статье анализируется образовательный потенциал межличностного общения в семье, его влияние на личностное развитие и факторы формирования эффективного общения в семейной среде. Семья является важнейшим социальным институтом в обществе, где происходит формирование ребенка как личности, развитие нравственных ценностей, социальных норм и культуры поведения. Именно межличностное общение в семье – процесс общения между родителями и детьми, братьями и сестрами, а также другими членами семьи – является важным инструментом в образовательном процессе. В статье подчеркивается важность принципов семейного общения, таких как открытость, взаимное уважение, доверие и сотрудничество, в личностном воспитании.

Исследование анализирует влияние межличностного общения на нравственное, социальное и эмоциональное развитие детей с научно-теоретической точки зрения. Также обосновывается тот факт, что, создавая здоровую коммуникативную среду в семье, дети могут развивать такие качества, как самостоятельное мышление, ответственность, эмпатия и социальная активность. В статье также рассматриваются методы повышения эффективности семейного общения на основе педагогических и психологических подходов.

**Ключевые слова.** Семья, межличностная коммуникация, семейное общение, образовательный потенциал, личностное развитие, семейное воспитание, отношения между родителями и детьми, культура общения, социализация, моральные ценности, социальные нормы, коммуникативные навыки, взаимное уважение, доверие, эмпатия, педагогическое влияние, психологическая среда, семейная среда, воспитание ребенка, образовательный процесс, здоровая коммуникация, семейные ценности, семейная психология, личностное развитие**.**

**KIRISH**

Oila jamiyatning eng muhim ijtimoiy instituti bo‘lib, unda inson shaxsining shakllanishi, axloqiy qadriyatlar, ijtimoiy me’yorlar va muomala madaniyati rivojlanadi. Farzandning dunyoqarashi, xulq-atvori hamda jamiyatga moslashuvi ko‘p jihatdan oiladagi tarbiya va muloqot muhitiga bog‘liq. Ayniqsa, oilada shaxslararo kommunikatsiya – ya’ni ota-ona va farzandlar, opa-uka hamda boshqa oila a’zolari o‘rtasidagi muloqot jarayoni tarbiya samaradorligini belgilovchi muhim omillardan biridir. Sog‘lom va samimiy muloqot oilada ijobiy psixologik muhitni yaratadi hamda farzandlarning ma’naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishiga katta ta’sir ko‘rsatadi. Shu sababli oilada shaxslararo kommunikatsiyaning tarbiyaviy salohiyatini o‘rganish pedagogika va psixologiya fanlarida dolzarb masalalardan biri hisoblanadi.

Oilada shaxslararo kommunikatsiya oila a'zolari o'rtasida axborot almashish, fikr bildirish, his-tuyg'ularni ifoda etish hamda o'zaro tushunishni ta'minlash jarayonidir. Bu jarayon farzandning shaxs sifatida shakllanishida muhim rol o'ynaydi. Ota-ona bilan samimiy muloqot qiladigan bolalarda o'ziga ishonch, mustaqil fikrlash va mas'uliyat kabi sifatlar tezroq rivojlanadi.

Pedagog va psixolog olimlarning fikriga ko'ra, oiladagi kommunikatsiya jarayoni farzandning ijtimoiylashuviga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Masalan, L.S. Vygotskiy insonning rivojlanishi ijtimoiy muhit va muloqot jarayonlari orqali shakllanishini ta'kidlagan. Shuningdek, A.S. Makarenko oiladagi tarbiya jarayonida ota-onaning shaxsiy namunasi va o'zaro muloqot madaniyati muhim ahamiyatga ega ekanligini alohida qayd etgan.

Oilada samarali kommunikatsiya quyidagi omillar orqali namoyon bo'ladi: o'zaro hurmat, ishonch, samimiylik, tinglash madaniyati va qo'llab-quvvatlash. Agar oilada ochiq va ijobiy muloqot mavjud bo'lsa, farzandlar o'z fikrlarini erkin bayon eta oladi va bu ularning ijtimoiy faolligini oshiradi. Aksincha, muloqotning yetishmasligi yoki salbiy muhit farzandlarning psixologik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Bugungi kunda zamonaviy pedagogika oilada sog'lom kommunikativ muhitni shakllantirishni muhim tarbiyaviy vosita sifatida qaraydi. Ota-onalar farzand bilan muloqotda sabr-toqatli bo'lishi, uning fikrini tinglashi va qo'llab-quvvatlashi zarur. Bunday yondashuv farzandning emotsional barqarorligi, axloqiy qarashlari hamda ijtimoiy moslashuvini rivojlantiradi.O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 18-fevraldagi "Jamiyatda ijtimoiy-ma'naviy muhitni sog'lomlashtirish, mahalla institutini yanada qo'llab-quvvatlash hamda oila va xotin-qizlar bilan ishlash tizimini yangi darajaga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5938-sonli farmoni jamiyatda va oilalarda sog'lom, barqaror ijtimoiy-ma'naviy muhit hamda tinchlik, totuvlik va osoyishtalikni ta'minlashning tashkiliyhuquqiy mexanizmlarini samarali joriy etishni yangi bosqichga olib chiqdi.Yusuf Xos Hojib «Qudatg'u bilig» asarida oilaviy maishiy turmush muammolariga ham katta e'tibor beradi. U kishilarni uylanib, oila qurishidan boshlab, farzand tarbiya etish, oilaning moddiy ta'minotini yuritishgacha bo'lgan eng zaruriy vazifalarini birma bir bayon etadi. Ota-onalar nazoratida bo'lgan bolaning ma'suliyat hissi rivoj topadi. Shu sababli ham bola tarbiyasida ota-onaning mavqei alohida ahamiyatga egadir. Ular tanlagan to'g'ri yo'l farzandlarining kelajagi, kamoloti uchun nihoyatda muhimdir. Jamiyatda farzandlari hulq atvoriga qarab ota-onalariga baho berishni aytib ularni ogohlantiradi.Mirzo Ulug'bekning qarashlarida bolaning bilim olishiga bo'lgan qiziqishi havasini oshirishda u tarbiyalanayotgan muhit muhim o'rin egallaydi. Shunday ekan, avvalambor bola tarbiyasida oila muhitini to'g'ri tashkil qilish darkor. Unsurul Maoniy Kaykovus «Qobusnoma» pandnomasida "O'z farzanding sening haqingda qanday bo'lishini tilasang, sen ham ota-onang haqida shunday bo'lgil, nedinkim sen ota-onang haqida ne ish qilsang, farzanding ham sening haqingda shundoq ish qilur, chunki farzand mevaga, ota-ona mevali daraxtga o'xshaydir» deb yoshlarni ota-onasini hurmat qilishga e'zozlashga, mehr-oqibatli bo'lishga da'vat etadi. Ota-ona o'z farzandi uchun hatto o'limga ham tayyorligini ta'kidlaydi. Har bir farzand oqil va dono bo'lsa, ota-ona mehr-muhabbatini ado etmoqdin bosh tortmaydi.Muhammad Sodiq Qoshg'ariy «Odob as-solixan» asarida"Uylanadigan yigit nikohdan oldin, uylanmoqchi bo'lgan qizini ko'rmog'i, uylanadigan qizining bokira bo'lmog'i hamda to'rt narsa; umrda, qomatda, molda va nasabda erdan past va to'rt narsada; husnda va jamolda, xulqda, adabda va iffatda erdan yuqori bo'lishi zarur"ligini, ta'kidlaydi. Bu fikr turmushda tinch va totuv yashash, oilada er-xotin munosabatlarida katta ahamiyatga ega.

**XULOSA**

Oilada shaxslararo kommunikatsiya farzand tarbiyasining muhim omillaridan biri hisoblanadi. Sog‘lom va samimiy muloqot oilada ijobiy psixologik muhitni yaratadi hamda shaxsning ma’naviy, axloqiy va ijtimoiy rivojlanishiga xizmat qiladi. Ota-ona va farzand o‘rtasidagi o‘zaro hurmat, ishonch va hamkorlikka asoslangan muloqot barkamol shaxsni tarbiyalashda katta ahamiyat kasb etadi. Shu bois oilada kommunikatsiya madaniyatini rivojlantirish tarbiya jarayonining muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Karimov I.A. Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma’naviyat, 2008.
2. Makarenko A.S. Ota-onalar uchun kitob. – Toshkent: O‘qituvchi, 1987.
3. Vygotskiy L.S. Psixologiya rivoji haqida tadqiqotlar. – Moskva, 1982.
4. Qodirov B. Oila psixologiyasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2010.
5. G‘oziyev E.G‘. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O‘qituvchi, 2002.
6. D.O.Ximmataliyev, S.B.Allayorova, Z.F.Sharopova, R.R.Karimov, S.N.Hamidova, N.B.Turdiyev, H.B.Saypillayeva, S.K.Ramonova. “Oila pedagogikasi”. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Science and Innovation”, 2024 - 371 b.